

WEST-VLAAMSE ARCHEOLOGICA

2

1986

Rogge M. & S. De Cock, 1986: "Een brandrestengraf te Kerkhove - Avelgem", *West-Vlaamse Archeologica* 2, 41-43.

Scan uit jaargang 2, 1986, ter beschikking gesteld via www.vobow.be. Alle rechten blijven bij de verantwoordelijke uitgever, de V.O.B.o.W. (Vereniging voor Oudheidkundig Bodemonderzoek in West-Vlaanderen). Overname is toegelaten mits verwijzing naar het tijdschrift.

EEN BRANDRESTENGRAF TE KERKHOVE – AVELGEM

M. ROGGE – S. DE COCK

Tijdens het voorjaar 1985 werd te Kerkhove-Avelgem bij de prospectie van een bouwwerf¹, gelegen ten S van de Oudenaardsesteenweg op het kadastraal perceel sectie B 195a, in de profielwand van een kelder, een donkergrijze houtskool-lens vastgesteld (fig. 1,1 en fig. 2). Uit het V.O.B.o.W.-onderzoek, dat op 25 maart 1985 werd ondernomen, bleek dat het om een brandrestengraf ging².

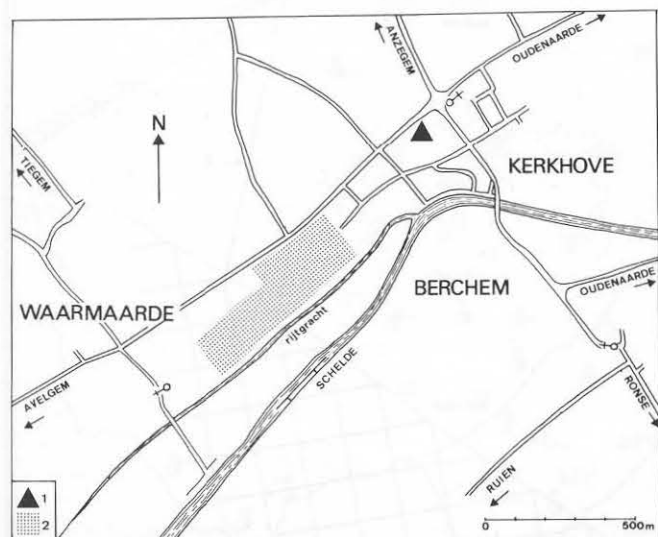

fig. 1: Kerkhove. Algemene situatieschets. — Legende: 1. Brandrestengraf; 2. Areal met Romeinse inplanting en vroeg-middeleeuwse bewoning.

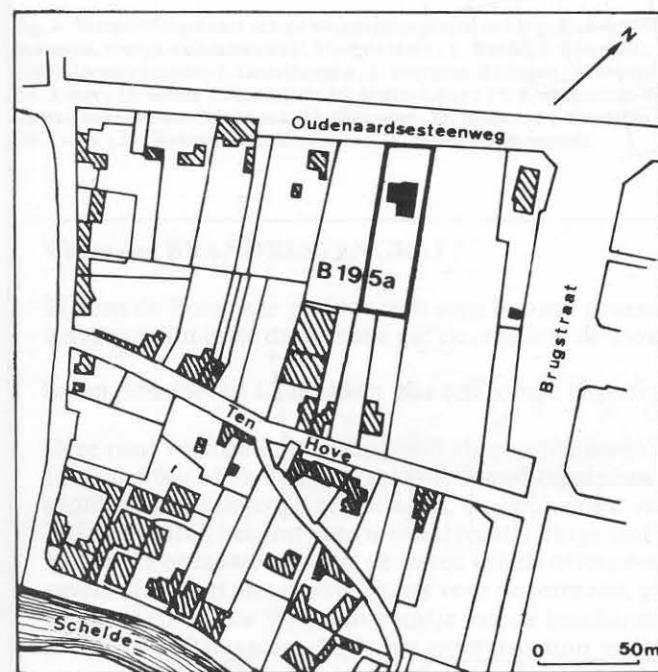

fig. 2: Kerkhove. Uittreksel uit de kadastrale kaart (toestand 01-01-84).

(1) Prospectie van M. ROGGE op 20 maart 1985.

(2) Wij bedanken de eigenaars de heer en mevrouw H. Colpaert - Dewolf uit Oudenaarde voor hun bereidwillige toestemming en de heer lic. Ph. Crombé voor zijn hulp bij de opgraving.

Tengevolge van de uitgevoerde grondwerken was reeds een gedeelte van de SE-helft van het graf vernield (fig. 3,1). Het vertoonde in plattegrond een min of meer rechthoekige vorm met een maximale breedte van 90 cm en een maximaal bewaarde lengte van 140 cm. De grafkuil met een afgerond bodemprofiel, een steile N-wand en een schuinopgaande S-wand, was uitgegraven tot 71 cm onder het huidige maai-veld en tot in de kleiaanrijkhingshorizont (fig. 3,2). Onderaan bevond zich een ca. 8 cm dikke, vrij compacte, zwarte tot donkergrijsbruine (7.5 YR 2/1)³ houtskool-lens, die vermengd was met fragmentjes gecremeerd been (ca. 93 gr.) (fig. 3,5), een volledige nagel, enkele nagelfragmenten en brokjes steen, w.o. twee verbrande silexsplinters. Van de bovenvulling was nog slechts een ca. 12 cm dik pakket *in situ*. Deze bestond aan de N-kant uit een bruine (7.5 YR 4/2.5) humeuze leemvulling, waarin zich enkele houtskoolvlekjes bevonden (fig. 3,3). De rest van de kuilvulling bevatte een zeer donkerbruine, humeuze leem, doorspekt met houtskoolpartikels (fig. 3,4).

Het graf behoort tot het type van de brandrestengraven, een ritus die tijdens de Gallo-Romeinse tijd in westelijk België in het gebied tussen Schelde-Dender en Noordzee voorkomt (fig. 4). Het ritueel sluit in dit gebied aan bij vóór-Romeinse gebruiken en blijkt er tevens door te lopen tot in de vroeg-middeleeuwse periode⁴. De gerecupereerde archaeologica laten geen exacte datering van dit graf toe. Enerzijds schijnt de aanwezigheid van nagels in het graf⁵ en het ontbreken in de directe omgeving van sporen uit de late IJzertijd een datering in deze periode uit te sluiten. Een chronologische relatie tussen het graf en de op ca. 600 m ten SW gelegen Romeinse inplanting⁶ en de vroeg-middeleeuwse nederzetting⁷ (fig. 1,2) lijkt ons anderzijds een betere mogelijkheid⁸.

(3) Voor de kleuranalyse werd beroep gedaan op de *Standard Soil Color Charts*, Japanse editie.

(4) VAN DOORSELAER A. & ROGGE M., Continuité d'un rite funéraire spécifique dans la vallée de l'Escaut, de l'âge du fer au haut Moyen Âge, *Les Études Classiques* LIII-1, 1985, pp. 153-170; ROGGE M., Nieuwe gegevens omtrent de continuïteit en het ritueel van de brandrestengraven in de Scheldevallei. Brandrestengraven van de vroeg-Romeinse tijd tot de vroege Middeleeuwen en sacrale kuilen uit de Romeinse tijd te Velzeke, *Zottegem's Genootschap voor Geschiedenis - Handelingen II*, 1985, pp. 91-103.

(5) Genagelde kisten schijnen in graven uit de late ijzertijd niet voor te komen.

(6) ROGGE M., Kerkhove, *Hermeneus* 1980, 52-2, pp. 114-116.

(7) ROGGE M., Een Merovingische nederzetting te Avelgem-Kerkhove (West-Vlaanderen), in: VAN DOORSELAER A., *De Merovingische beschaving in de Scheldevallei*. Handelingen van het internationaal colloquium Kortrijk 28-30 oktober 1980. Westvlaamse Archaeologica Monografieën II. Kortrijk, 1981, pp. 67-102.

(8) Wij wensen er in dit verband op te wijzen dat het ritueel van de brandrestengraven te Velzeke-Zottegem continu voorleeft tot in de vroege middeleeuwen (zie VAN DOORSELAER A. & ROGGE M., *o.c.*, pp. 168-170; ROGGE M., *o.c.*, p. 93), zodat een datering van het graf uit Kerkhove in de vroeg-middeleeuwse periode zeker niet valt uit te sluiten. Wellicht kan een nog uit te voeren C₁₄-datering van de houtskoolmonstername hieromtrent meer uitsluitsel geven.

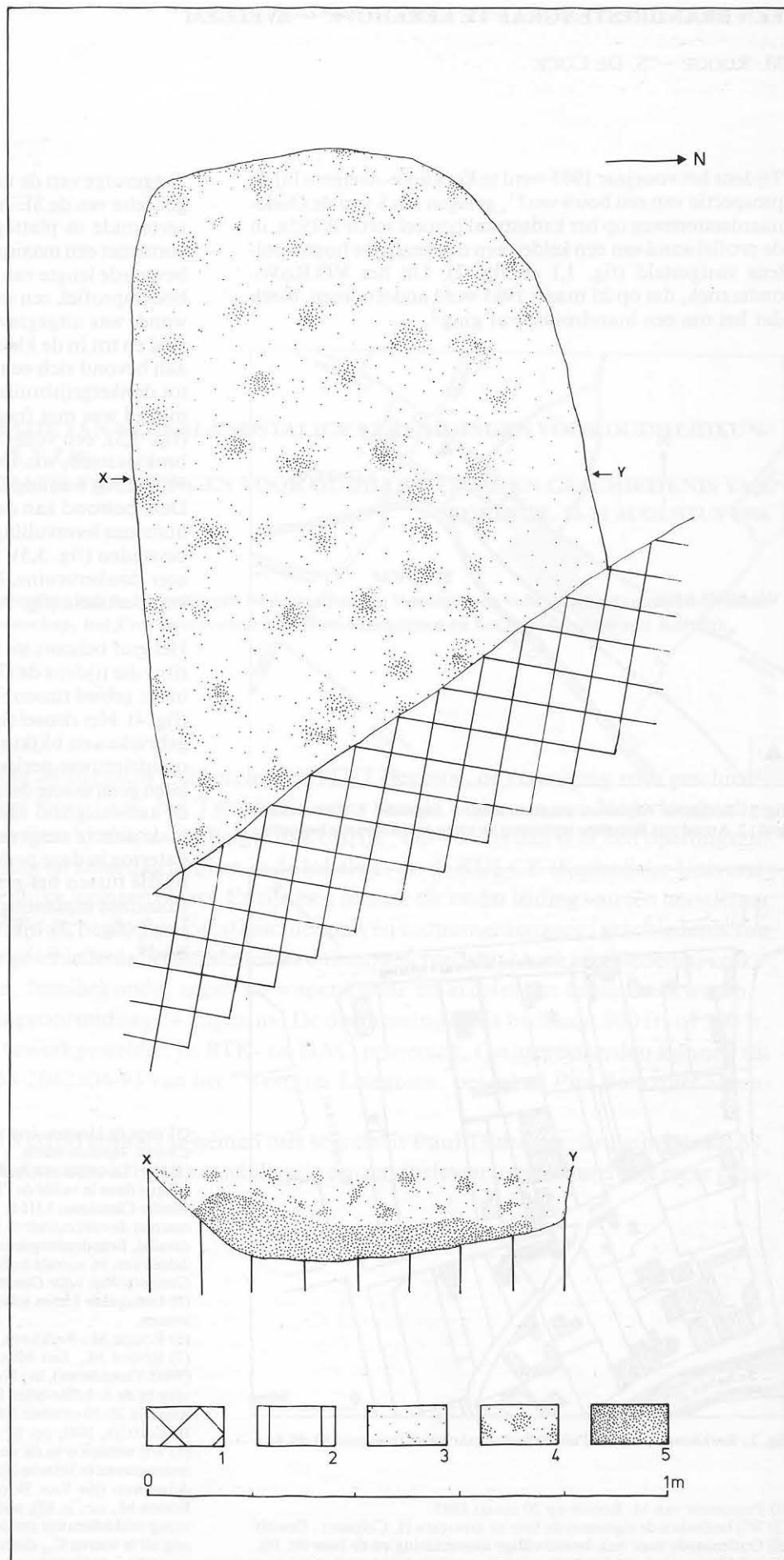

fig. 3: Kerkhove. Plattegrond en profiel van het brandrestengraf. — Legende: 1. Recente verstoring; 2. Moederbodem (kleiaanrijningshorizont); 3. Bruine humeuze leemvulling met houtskoolvlekken; 4. Zeer donkerbruine humeuze leem met houtskoolpartikels; 5. Compacte houtskoolleens met crematieresten.

Het graf van Kerkhove (fig. 4, nr. 32) vormt samen met een andere recente vondst van drie brandrestengraven te Bevere-Oudenaarde (fig. 4, nr. 33)⁹ de zoveelste aanvulling van dit graftype binnen de Scheldevallei.

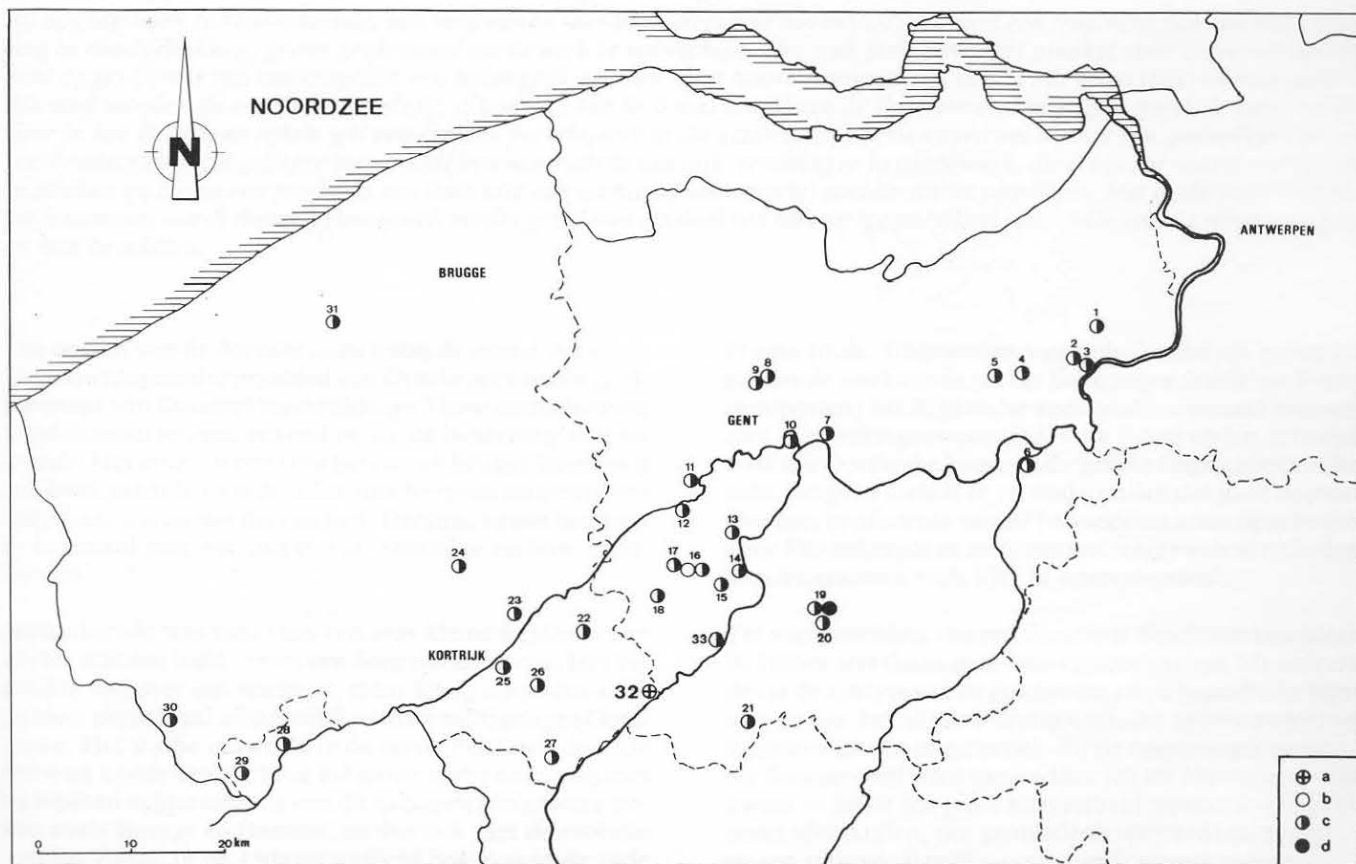

fig. 4: Verspreidingskaart van de brandrestengraven in het gebied Schelde-Dender en Noordzee. — Legende: a. Datum onzeker; b. ijzertijd; c. Romeins; d. vroege-middeleeuwen. Vindplaatsen: 1. Temse; 2. Elversele; 3. Tielrode; 4. Waasmunster-Pontrave; 5. Waasmunster-Eekhout; 6. Sint-Gillis-Dendermonde; 7. Destelbergen; 8. Evergem-Ralingen; 9. Evergem-Molenbeek; 10. Gent; 11. Sint-Maartens-Lerne; 12. Astene; 13. Eke; 14. Asper; 15. Huise 't Peerdeken; 16. Huise-Lozer; 17. Kruishoutem-Wijkhuis; 18. Kruishoutem-Kerkakkers; 19. Velzeke; 20. Strijpen; 21. Bois-Saint-Pierre (Ronse-Schorisse); 22. Waregem; 23. Hulste; 24. Emelgem; 25. Kortrijk; 26. Zwevegem; 27. Kooigem; 28. Warneton; 29. Ploegsteert; 30. Loker; 31. Roksem; 32. Kerkhove; 33. Bevere-Oudenaarde.

Wat is een BRANDRESTENGRAF?

Tijdens de Romeinse periode treft men in onze gewesten zowel crematie (lijkverbranding) als inhumatie (lijkbegraaving) aan. Tot in de derde eeuw gaf de crematie de toon aan en deed zich voor in allerlei vormen van funerair ritueel.

In het Schelde- en Liebekken was een sobere begrafenisisritus in zwang, nl. die van de z.g. brandrestengraven.

Deze ritus vormde een drieluik met als componenten:

1. De *ustrina* of verbrandingsplaats, brandstapel: een bovengrondse houtconstructie waarop de dode met zijn persoonlijke bezittingen, o.m. sieraden, en geschenken van de nabestaanden werd geplaatst en verbrand;
2. (Individueel) het graf: een meestal rechthoekige kuil waarin een beperkte hoeveelheid van de brandstapelresten met verbrande beenderen alsook de resten van de offergaven werden gedeponerd, vaak met naderhand toegevoegde bijgaven, nl. potten met spijs en drank voor de verre reis, gereedschap om in het hiernamaals te gebruiken, een munt voor de veerman van de Styx, een beeldje van de beschermgod, enz.;
3. (Kollektief) de sacrale kuil: een grote structuur waarin het leeuwedeel van de brandstapelresten werd gedeponerd.

De ritus van deze brandrestengraven komt in ons gebied ook voor tijdens de pre-Romeinse en evenzeer tijdens de post-Romeinse periode.

(9) Onderzoek door de schrijvers deze uitgevoerd, onder auspiciën van de Nationale Dienst voor Opgraven tijdens de zomer van 1985.